

САРНАВСЬКИЙ М. О.

аспірант

*(Науково-дослідний інститут**приватного права і підприємництва**імені академіка Ф. Г. Бурчака**Національної академії правових наук**України)*

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.6.26>

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Стаття присвячена детальному аналізу правових механізмів забезпечення гендерної рівності в Україні в умовах воєнного стану. З огляду на складні соціально-політичні умови, що виникли після повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році, питання гендерної рівності набули особливої актуальності. У статті підкреслюється, що до 2014 року, а також в період із 2014 до початку 2022 року, питання гендерної рівності в Україні регулювалося традиційними правовими механізмами, однак війна значно змінила контекст реалізації прав і можливостей жінок і чоловіків, зокрема через мобілізацію чоловічого населення та обмеження на їх виїзд за кордон. Такі зміни призвели до безпрецедентної ситуації, коли гендерна категоричність стала умовною, а гендерна нерівність набула нових проявів.

У статті проводиться аналіз національного законодавства та його відповідності міжнародним стандартам гендерної рівності. Зокрема, досліджуються нормативно-правові акти, які були розроблені та затверджені для забезпечення рівноправності статей у секторі безпеки та оборони. Окремо наголошується на важливості ухвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, яка є основним документом для розбудови ефективного правового механізму забезпечення гендерної рівності в Україні. Стратегія спрямована на усунення гендерної дискримінації у всіх сферах життя, включаючи сектор оборони, де жінки стикаються з багатьма обмеженнями і викликами, які потребують подолання.

Підкреслено, що попри значний прогрес у вдосконаленні правових механізмів забезпечення гендерної рівності під час воєнного стану, зокрема у секторі безпеки та оборони, існують невирішені проблеми, які потребують подальшого аналізу та закріплення на законодавчому рівні. Однією з ключових проблем залишається обмеження для жінок на окремих бойових посадах, а також нерівний доступ до керівних посад у військових підрозділах. Для подолання цих бар'єрів необхідно створити ефективні правові механізми та забезпечити повну інтеграцію гендерної рівності в усі аспекти військової служби. У статті також висвітлено необхідність подальших наукових досліджень, спрямованих на аналіз впливу гендерної інтеграції на ефективність військових підрозділів, вивчення досвіду інших країн, зокрема країн-членів НАТО, щодо впровадження гендерної політики у військовій сфері.

Ключові слова: *гендерна рівність, воєнний стан, правові механізми, Збройні Сили України, гендерні стереотипи, гендерна політика.*

Sarnavskiy M. O. Mechanism for ensuring gender equality during martial status

The article is devoted to a detailed analysis of legal mechanisms for ensuring gender equality in Ukraine under martial law. Given the complex socio-political conditions that arose after the full-scale invasion of the Russian Federation in 2022, the issue of gender equality has become especially relevant. The article emphasizes that until 2014, as well as in the period from 2014 to the beginning of 2022, the issue of gender equality in Ukraine was regulated by traditional legal mechanisms, however, the war significantly changed the context of the realization of the rights and opportunities of women and men, in particular due to the mobilization of the male population and restrictions for their departure abroad. Such changes led to an unprecedented situation, when gender categorization became conventional, and gender inequality took on new manifestations.

The article analyzes national legislation and its compliance with international standards of gender equality. In particular, the normative legal acts that were developed and approved to ensure gender equality in the security and defense sector are examined. The importance of adopting the State Strategy for ensuring equal rights and opportunities for women and men for the period until 2030, which is the main document for building an effective legal mechanism for ensuring gender equality in Ukraine, is emphasized separately. The strategy aims to eliminate gender discrimination in all spheres of life, including the defense sector, where women face many limitations and challenges that need to be overcome.

It is emphasized that despite significant progress in improving legal mechanisms for ensuring gender equality during martial law, in particular in the security and defense sector, there are unresolved issues that require further analysis and consolidation at the legislative level. One of the key problems remains the restriction of women in certain combat positions, as well as unequal access to leadership positions in military units. To overcome these barriers, it is necessary to create effective legal mechanisms and ensure the full integration of gender equality in all aspects of military service. The article also highlights the need for further scientific research aimed at analyzing the impact of gender integration on the effectiveness of military units, studying the experience of other countries, in particular NATO member countries, regarding the implementation of gender policy in the military sphere.

Key words: *gender equality, martial law, legal mechanisms, Armed Forces of Ukraine, gender stereotypes, gender policy.*

Вступ. Проблематика забезпечення гендерної рівності є однією з ключових у сфері прав людини і посідає центральне місце в сучасних наукових та правових дискусіях. Повномасштабна військова агресія РФ проти України, значно загострила питання гендерної рівності, зокрема в умовах воєнного стану. Ситуація, що склалася через мобілізацію чоловіків та закриття кордонів, призвела до безпрецедентного прояву гендерної нерівності в Україні. Це вимагає перегляду традиційних підходів до гендерної політики і наголошує на необхідності більш ефективних механізмів забезпечення рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків в умовах військового стану.

Останніми роками значна увага в українському суспільстві приділяється дотриманню основоположних прав і свобод людини, що передбачає також реалізацію принципу гендерної рівності. Міжнародні стандарти, на яких базується забезпечення рівності прав жінок і чоловіків, зокрема, Стамбульська конвенція, Загальна декларація прав людини, а також національні нормативно-правові акти, стають основою для правового забезпечення гендерної рівності. Однак сучасні виклики, які постали перед Україною у зв'язку з військовими діями, значно ускладнили забезпечення цього принципу, що актуалізує необхідність розробки нових підходів до вирішення цих питань.

Аналізуючи наукові роботи провідних українських правознавців, таких як Н. Болотіна, В. Буткевич, І. Грицай, В. Денисов, Г. Ігнатенко, П. Рабінович та інших, можна зазначити, що питання гендерної рівності в умовах мирного часу досліджувалися досить ґрунтовно. Однак правові аспекти забезпечення гендерної рівності під час воєнного стану залишаються на стадії активних наукових дискусій і не мають достатнього наукового підкріплення. На цьому тлі особливої актуальності набувають питання, пов'язані з механізмами захисту прав жінок у секторі безпеки та оборони, а також гарантіями рівності в інших сферах суспільного життя.

Постановка завдання. Метою цієї статті є дослідження правових механізмів забезпечення гендерної рівності під час воєнного стану в Україні, зокрема в секторі безпеки та оборони, а також вивчення ефективності імплементації міжнародно-правових стандартів у національне законодавство. У рамках цього дослідження автор прагне виявити основні проблеми, які виникають у процесі реалізації гендерної рівності в умовах війни.

Результати дослідження. Гендерна рівність є ключовим елементом побудови справжньої демократії, яка гарантує рівноправну участь осіб незалежно від статі у всіх сферах суспільного життя. Вона є однією з основних цінностей, проголошених Організацією Об'єднаних Націй і має велике значення також для України. Під гендерною рівністю, зазвичай, розуміють рівність прав між жінками та чоловіками, хоча в деяких державах, наприклад, у країнах Європейського Союзу, на законодавчому рівні визнано існування третьої статі або третього гендеру, що відображає сучасні підходи до забезпечення прав усіх громадян.

Коли йдеться про поняття гендеру, ми маємо на увазі не лише біологічні відмінності між чоловіками та жінками, але й суспільні очікування щодо їхніх соціальних ролей. Гендерні ролі формуються на основі культурних, історичних та соціальних чинників, що визначають, які обов'язки та функції повинні виконувати люди, залежно від їхньої статі. Проте сучасні підходи, такі як гендерна теорія, закликають до переосмислення цих традиційних ролей та адаптації соціальних практик для досягнення реальної рівності, що відповідає вимогам сучасного світу [5]. Таким чином, гендерна рівність передбачає надання однакового правового статусу жінкам і чоловікам, а також створення рівних можливостей для реалізації цих прав, що дозволяє особам обох статей повною мірою брати участь у всіх аспектах суспільного життя.

З прийняттям Конституції України значно активізувався процес правового регулювання рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків. Це відбувалося через конкретизацію конституційних норм у різних нормативно-правових актах, таких як кодекси, закони, постанови, укази та розпорядження органів державної влади. Закріплення основних прав людини та гарантій їхнього захисту на конституційному рівні стало важливою складовою створення правової бази для досягнення рівності між статями.

Законодавча позиція в Україні офіційно декларує відсутність дискримінації щодо жінок. Проте, з огляду на сучасні підходи до забезпечення гендерної рівності, варто зазначити, що національне законодавство перебуває в процесі переходу від гендерно нейтрального до гендерно чутливого підходу. Це означає, що закони, які раніше були розроблені з позицій однакового ставлення до всіх, незалежно від статі, нині поступово адаптуються для врахування специфічних потреб та викликів, які виникають перед різними соціальними групами, зокрема жінками. Така трансформація законодавчого підходу є важливою для усунення структурних бар'єрів, що перешкоджають досягненню повної гендерної рівності у всіх сферах суспільного життя.

Інтереси жінок і чоловіків в Україні захищаються широким спектром національних законодавчих актів, які мають різну юридичну силу. Врегулювання питань гендерної рівності на законодавчому рівні створило правові підвалини для діяльності як державних, так і громадських інституцій. Воно також визначило важливу роль парламенту, уряду та громадських організацій у забезпеченні рівноправних умов для чоловіків і жінок. Таким чином, правові акти гарантують юридичні можливості для самореалізації обох статей як рівноправних у правах, обов'язках та відповідальності, що є важливим кроком у напрямку забезпечення гендерної рівності в суспільстві.

Однак, незважаючи на формальну наявність відповідних положень у законодавстві, існує значна проблема в їхньому практичному застосуванні, особливо в умовах воєнного стану. Законодавство не передбачає чітких процедур і механізмів для реалізації гендерної рівності в особливих умовах, коли правовий режим воєнного стану вступає в дію. Через це відповідні положення залишаються переважно декларативними та не забезпечують належного впровадження принципів гендерної рівності на практиці. Виникає потреба у вдосконаленні нормативно-правових актів та розробці чітких механізмів їх реалізації, які враховували б особливі умови під час воєнного стану та сприяли б захисту інтересів усіх громадян, незалежно від їхньої статі.

Організаційно-правові засади запобігання та протидії дискримінації, зокрема за ознакою статі, регулюються Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [6]. Цей закон забезпечує правову основу для захисту рівних можливостей щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина. У ньому визначено ключові терміни, принципи, та основні механізми боротьби з дискримінацією. Одним із важливих елементів цього процесу є обов'язкове проведення антидискримінаційної експертизи проектів нормативно-правових актів, що дозволяє мінімізувати ризик закріплення дискримінаційних положень на законодавчому рівні.

Крім того, для досягнення гендерного паритету та ліквідації дискримінації за статевою ознакою, було прийнято Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [5]. Цей нормативний акт спрямований на усунення дисбалансу в можливостях реалізації рівних прав для жінок і чоловіків, передбачених Конституцією та іншими законами України. Він також передбачає застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на подолання існуючих перешкод, які заважають жінкам і чоловікам рівною мірою брати участь у всіх сферах суспільного життя. Важливість цього закону полягає в тому, що він забезпечує правові механізми для реалізації принципів гендерної рівності в різних секторах, таких як політика, економіка, освіта, та трудові відносини, сприяючи поступовому усуненню гендерних дисбалансів в українському суспільстві.

Для реалізації положень гендерного законодавства Міністерство соціальної політики України наказом від 7 лютого 2020 року №86 затвердило Інструкцію щодо інтеграції гендерних підходів під час розробки нормативно-правових актів [7]. Цей документ встановлює загальні вимоги до врахування гендерних аспектів у процесі підготовки та розроблення законодавчих актів, забезпечуючи, щоб вони сприяли досягненню гендерної рівності та уникали будь-якої дискримінації за ознакою статі.

Криза, спричинена пандемією COVID-19, згідно з даними Європейської комісії, мала значний непропорційний вплив на жінок і дівчат, оскільки більшість жінок працювали у вразливих секторах економіки. Через це жінки втрачали роботу в 1,8 раза частіше, ніж чоловіки. У відповідь на ці виклики було розроблено новий План дій Європейського Союзу із забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок у зовнішній діяльності на період 2021–2025 років. Цей план спрямований на подолання наслідків кризи та покращення становища жінок через впровадження комплексних заходів на рівні ЄС.

Водночас, в Україні ситуація ускладнюється додатковими факторами, пов'язаними з воєнним станом, який суттєво погіршив забезпечення рівних прав і свобод громадян. Жінки опинилися у ще більш вразливому становищі через вимушені переселення у безпечніші регіони країни або пошук тимчасового захисту за кордоном. Це призвело до загострення проблем, пов'язаних з доступом до основних ресурсів, робочих місць, а також соціального захисту, що вимагає додаткових заходів для забезпечення рівності та захисту прав жінок в умовах військових дій.

12 серпня 2022 року Кабінет Міністрів України розпорядженням №752-р затвердив Державну стратегію забезпечення рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків на період до 2030 року [9], а також ухвалив операційний план з її реалізації на 2022–2024 роки. Ця стратегія має на меті розвивати та впроваджувати заходи, що сприятимуть подоланню гендерної нерівності в усіх сферах суспільного життя.

Уряд зазначив, що, хоча нормативно-правова база, спрямована на забезпечення рівності між жінками та чоловіками, вже значно вдосконалена, механізми реалізації цієї рівності потребують подальшого розвитку на всіх рівнях суспільного функціонування. Це вимагає конкретних заходів і систематичного підходу для того, щоб рівні права та можливості стали реальністю в усіх сферах життєдіяльності.

Кабінет Міністрів також підкреслив, що в діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також органів місцевого самоврядування спостерігається недостатнє застосування гендерно орієнтованих підходів. Це стосується врахування специфічних потреб і інтересів різних груп жінок і чоловіків на всіх етапах – від формування політики до її реалізації та моніторингу. Особливо це виявляється у процесах планування та розподілу бюджетних коштів, а також у наданні послуг, що створює перешкоди для досягнення фактичної гендерної рівності.

З огляду на виклики, зумовлені повномасштабним вторгненням РФ в Україну, запровадженням воєнного стану та тимчасовою окупацією нових територій України, у грудні 2022 року Уряд України оновив Національний план дій щодо виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року [8]. Головною метою цього плану є створення умов для забезпечення рівноправної участі жінок і чоловіків у процесах подолання конфліктів, відновлення миру та вирішення безпекових питань. Окрім цього, особливу увагу приділяється системній протидії насильству на гендерному ґрунті, включаючи насильство, пов'язане з конфліктом.

Національний план передбачає впровадження низки заходів для досягнення гендерної рівності в умовах війни. Зокрема, передбачено проведення спеціальних навчань для фахівців, які працюють із постраждалими від конфліктного насильства, з метою інтеграції гендерного підходу в надання послуг. Також план передбачає розробку належних механізмів для документування випадків насильства, пов'язаного з конфліктом, їх оцінювання та відшкодування збитків постраждалим, з урахуванням гендерних аспектів. Окрім цього, розробляються методичні рекомендації щодо впровадження гендерного підходу та підходу, заснованого на дотриманні прав людини, на рівні територіальних громад.

Інформаційні кампанії є ще одним важливим аспектом Національного плану. Вони спрямовані на подолання гендерних стереотипів та формування нульової толерантності до гендерно-обумовленого насильства та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. Для цього також розробляються та впроваджуються методичні підходи до оцінювання рівня знань науково-педагогічного персоналу з питань гендерної політики та її впровадження. Такий комплексний підхід забезпечує системну інтеграцію гендерних аспектів у процеси відновлення та забезпечення безпеки в Україні.

Також слід наголосити, що питання впровадження гендерної рівності у Збройних Силах України сьогодні має надзвичайно важливе значення. Це систематична, багатогалузева управлінська діяльність, яка проводиться Міністерством оборони України та Генеральним штабом Збройних Сил України з метою вдосконалення моделі взаємовідносин у сучасній армії. Зусилля з досягнення гендерної рівності в армії базуються на національному законодавстві та міжнародних зобов'язаннях, які взяла на себе Україна, що відображено, зокрема, у Конституції України. Стаття 24 Конституції чітко проголошує, що всі громадяни, незалежно від статі, мають однакові соціально-економічні, політичні та особисті права і свободи [1].

Впродовж останнього десятиліття, з початку війни у 2014 році, роль жінок у суспільно-політичному житті України зазнала суттєвих змін. Вони дедалі активніше беруть участь у важливих суспільних процесах, зокрема у політичній сфері, а також у секторах безпеки та оборони. Це свідчить про зростання підтримки ідей гендерної рівності як серед державних інституцій, так і на рівні громадської думки. Така активізація участі жінок у ключових сферах сприяє розширенню можливостей для їхньої реалізації та створює умови для подальшого зміцнення гендерної рівності в усіх галузях суспільного життя, зокрема в оборонному секторі, де традиційно домінували чоловіки [3].

У зв'язку з актуальними викликами, пов'язаними з воєнним станом, 7 жовтня 2022 року Верховна Рада України ухвалила закон, який встановлює добровільний порядок призову жінок на строкову військову службу [4]. Цей закон передбачає, що жінки певних професій можуть стати добровольцями для проходження військової служби. Це є важливим кроком у напрямку розширення можливостей для жінок у секторі безпеки та оборони.

Загалом, починаючи з 2018 року, Міністерство оборони України здійснює суттєві зусилля для досягнення гендерної рівності в армії. Цей процес відбувається в контексті стандартизації Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО, з якими українська армія інтегрується. У цьому контексті варто зазначити, що в 1976 році в НАТО був створений Комітет у справах жінок у Збройних Силах, який згодом, у 2009 році, отримав назву Комітет НАТО з гендерних перспектив. Основною метою цього комітету стало впровадження підходу до гендерної інтеграції у збройні сили держав-членів Альянсу, що стало частиною його політики. Відтоді гендерна інтеграція стала важливим компонентом формування сучасних військових структур, що включає розширення участі жінок у військових операціях та на керівних посадах.

Інтеграція гендерного підходу у Збройних Силах України призвела до суттєвих змін у сприйнятті ролі жінок у військовій сфері. Сьогодні їх кількість під час бойових дій фактично відповідає середньому показнику присутності жінок в арміях країн НАТО. Так, кількість жінок, які служать у Збройних Силах України, зросла на 40% порівняно з 2021 роком, і за останні два роки ця кількість збільшилася на 12 тисяч осіб. Особливо значний ріст спостерігається серед жінок-офіцерів, кількість яких зросла у сім разів і наразі складає 7400 осіб.

Міністерство оборони України активно підтримує ці зміни, спрямовані на досягнення гендерної рівності у військових структурах. Важливою віхою на цьому шляху стало скасування офіційних обмежень щодо доступу жінок-військовослужбовців до всіх посад. Сьогодні 11% керівних посад у Збройних Силах займають жінки, хоча лише три з них мають генеральське звання. Крім того, жінки тепер мають можливість обіймати бойові посади, такі як гранатометниця, снайперка, артилеристка, що раніше були доступні виключно чоловікам. У минулому жінки могли претендувати переважно на небойові спеціальності, наприклад, зв'язківця, водія чи кухаря.

Втім, попри значний прогрес, деякі обмеження для жінок у військових структурах залишаються. Зокрема, жінкам все ще заборонено обіймати посади офіцерського складу, які пов'язані з використанням бойових патронів, виконанням водолазних робіт, а також служити на підводних човнах та надводних кораблях. Жінки не мають доступу до керівних посад у бригадах надводних кораблів та підрозділах пожежогасіння, де виконуються завдання з непрямого гасіння пожеж. Також жінкам заборонено працювати у підрозділах тилового забезпечення, що використовують вибухонебезпечні реактиви. Крім того, у військових частинах спеціального призначення жіночі посади поки що не передбачені.

З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України, у суспільстві сформувалося позитивне ставлення до всіх категорій осіб, які беруть участь у військових діях, включаючи жінок-військовослужбовиць. Загалом, переважає переконання, що під час служби в Збройних Силах України немає дискримінації за статевою ознакою. Однак ті, хто підтримує поширені стереотипи про дискримінацію жінок у ЗСУ, зазвичай мають необ'єктивні або недостатньо обґрунтовані уявлення про умови їхньої служби.

Самі ж жінки-військовослужбовиці, хоча й не стикаються з явною дискримінацією, часто висловлюють нарікання на брак належного забезпечення спеціальним жіночим обмундируванням, взуттям, касками та бронезилетами. Також однією з проблем є недостатня увага до умов особистої гігієни в польових умовах [3]. Ці питання рідко обговорюються на вищих рівнях командування і часто залишаються на самотійному вирішенні самих військовослужбовиць.

Проте варто зазначити, що зміна підходів у військовому керівництві та формування сучасних поглядів на гендерну рівність поступово сприяють активному розв'язанню цих побутових проблем. Це свідчить про позитивні зрушення у ставленні до жінок у військовій

сфері та підкреслює важливість подальшого вдосконалення умов служби для жінок у Збройних Силах України.

Забезпечення гендерної рівності тісно пов'язане з боротьбою та протидією гендерному насильству. У відповідь на повномасштабне російське вторгнення Україна влітку 2022 року ратифікувала ключовий міжнародний документ у цій сфері – Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству, більш відому як Стамбульська конвенція. Ратифікація цього документа була результатом багаторічних зусиль активістів, громадських організацій і небайдужої громадськості, серед яких були й військові. Основне завдання тепер полягає в удосконаленні чинного законодавства щодо запобігання гендерному насильству в усіх сферах суспільного життя.

Питання гендерної рівності у військовій сфері також торкається інституту військової освіти. Забезпечення рівного доступу жінок до військової освіти є важливою складовою реформування державної політики щодо військовослужбовиць [2]. У Стратегії впровадження гендерної рівності в сфері освіти до 2030 року підкреслюється необхідність відображення внеску жінок у перемогу як у військовій, так і цивільній сфері у навчальних програмах та освітньому середовищі [10].

Війна стала потужним каталізатором прискорення процесу подолання гендерної нерівності на військовій службі, оскільки кожен, хто бере участь у захисті країни, відіграє важливу роль, незалежно від статі. Починаючи з 2014 року, кількість жінок із бойовим досвідом невпинно зростає. Однак, гендерна нерівність у Збройних Силах України залишається значною проблемою. Її вирішення залежить як від командування, яке має активно підтримувати жінок у військовій службі, так і від самих жінок-військовослужбовиць, які повинні проявляти ініціативу у захисті своїх прав та можливостей.

Висновки. Воєнний стан і виклики, пов'язані з ним, актуалізували питання забезпечення рівних прав та можливостей для чоловіків і жінок у всіх сферах діяльності, особливо в секторі безпеки та оборони. Правові зміни, спрямовані на розширення прав і можливостей жінок, включають ратифікацію Стамбульської конвенції в 2022 році, що стало важливим кроком у боротьбі з гендерним насильством. Цей документ, який довго підтримували активісти, забезпечив національну правову основу для ефективної протидії насильству за ознакою статі, як у цивільній, так і військовій сферах. Ратифікація конвенції є свідченням прагнення України до відповідності міжнародним стандартам прав людини, особливо в контексті захисту жінок.

У контексті військової сфери, впродовж останніх років спостерігається суттєвий прогрес у забезпеченні гендерної рівності. Зокрема, скасування обмежень на доступ жінок до бойових посад та можливість здобувати військову освіту на рівних умовах з чоловіками стали важливими змінами в правовому забезпеченні гендерної рівності. Водночас питання матеріально-технічного забезпечення жінок-військовослужбовиць, такі як спеціалізоване обмундирування, залишаються невирішеними, що потребує уваги з боку держави та відповідних відомств.

На загальносуспільному рівні впровадження політик гендерної рівності відбувається в контексті активного вдосконалення законодавства. Зокрема, Уряд України затвердив Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року. Стратегія націлена на ліквідацію дискримінації за ознакою статі у всіх сферах життя, включаючи економічну, політичну та соціальну.

Перспективи подальших правових досліджень у цьому напрямку включають детальний аналіз ефективності впроваджених норм і механізмів на практиці, зокрема у військовій та правовій сферах. Важливо також продовжити вивчати, як впливають законодавчі зміни на фактичне забезпечення рівноправності в умовах воєнного стану та як можна удосконалити існуючу правову базу для подальшого зміцнення гендерної рівності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06. 1996. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
2. Марценюк Т. Залучення жінок до військової освіти в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Соціологія*. 2023. Вип. 6 (54). DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-9067.2023.6.50-59>.
3. Не хочуть бути жертвами: як війна змінює українських жінок і ставлення до них в Україні та світі. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/feminizm-hender-viynaukraynski-zhinkybizhenky/32221558.html> (дата звернення: 15.10.2024).
4. Про внесення зміни до статті 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» щодо взяття жінок на військовий облік військовозобов'язаних : Закон України від 07.10.2024. № 2664-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-20#Text> (дата звернення: 14.10.2024).
5. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005. №2866-ІV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2005, № 52, ст.561. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 14.10.2024).
6. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012. № 5207-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 32, ст. 412. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text> (дата звернення: 14.10.2024).
7. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів : Наказ Міністерства соціальної політики від 07.02.2020 № 86. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0211-20#Text> (дата звернення: 14.10.2024).
8. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2020. № 1544-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 14.10.2024).
9. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022–2024 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.08.2022. № 752-р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR220752?an=5> (дата звернення: 14.10.2024).
10. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.12.2021. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#n2>. (дата звернення: 16.10.2024).

